

Q. D. B. V.
DISSERTATIO THEOLOGICA,
DE
GLORIFICATORUM
VISIONE DEI
BEATIFICA,

QUAM,
Suffrag. Max. Rev. Facult. Theol. in Reg. ad Au-
ram Academia,
PRÆSIDE

D^N. JOHANNES
TILLANDRO,

S. Theol. D. & PROFESS. Reg. & Ord.
Acad. h. r. Rect. Magnif. nec non Fac. Theol. Dec.
ad publicum candidorum examen
modeste defert

AUCTOR
Mag. ANDREAS ACHANDER,
V. D. M.

SATAUNDA-FENNO.

In Audit. max. ad diem II. Junii Anni MDCCLIII.
Horis ante meridiem consuetis.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB. MERCKELL.

Johann & Anton Henr. Chytraeus.

IN
REGEM & PATRIAM
SUMMÆ FIDEI VIR,
CELISSIME HEROS & COMES,
D^N. CAROLE GUST.
TESSIN,
REGIS REGNIQUE SVIO-GOTHICI SENATOR,
Regiæ Cancellariæ PRÆSES,
Supreme Aulæ MARESCHALLE,
Regiæ Celsitudini, *PRINCIPI* Successori,
ab Educatione Summe,
Academiæ Reg. Aboëns. CANCELLARIE,
Seraphici reliquorumque S:æ R:æ M:tis Ordinum
CANCELLARIE,
Subtelliique Superioris EQUES,
nec non
EQUES Nigræ Aquilæ,
MÆCENAS
Longe INDULGENTISSIME,
GRATIOSISSIME.

AD limina TUA Celsissima aditum molitur
vilis, abjecta & humi repens Ithalia, nihil in
votis

votis magis habens, quam ut aura GRATIÆ, semel
leniter adflante, sensim refocilletur. Chartaceam devotissi-
mi obsequii tesseram, non curiosa quævis, nec genio se-
culi adcommodata, sed cœlestes & æternas spiran-
tem veritates, quarum incredibili TUAM CEL-
SITUDINEM flagrare amore, omnibus compertum
est, ad pedes CELSITUDINIS TUÆ deponit.
Non nostra tantum Academia, NUMEN SUUM
TUTELARE tenerrimo prosequitur amore; sed u-
niversa quoque Fenningia CELSITUDINEM
TUAM, tanquam Orbis Svio-Gothici Columnam
firmissimum, devotissime suspicit ac veneratur. Ne
igitur mireris, CELSISSIMÆ COMES, me tot gra-
tulantium interstrepere audere voces, qui pro inco-
lunitate TUÆ CELSITUDINIS perenni, cali-
dissima, ad urnam usque, vota sum fufurus

ILLUSTRISSIMI ac CELSISSIMI
TUI NOMINIS

Cultor devotissimus, subjectissimus
ANDREAS ACHANDER.

Gregor. Nyssenus serm. de beatitud.

Ὁ πὸν Θεὸν ἰδὼν, πᾶν ὅπερ ἔστιν ἐν τῷ τῶν ἀγαθῶν καταλόγῳ διὰ τὸ ἰδεῖν ἔσχε. Τὴν ἀπελεύτητον ζωὴν, τὴν αἰδίον ἀφθαρσίαν, τὴν ἀθάνατον μακαριότητα, τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν, τὴν ἀληκτον εὐφροσύνην, τὸ ἀληθινὸν Φῶς, τὴν πνευματικὴν τε γλυκεῖαν τροφήν, τὴν ἀπρόσταν δόξαν, τὸ διηκεκὸς ἀγαλλίαμα, τὸ πᾶν ἀγαθόν.

*** ** **

Augustinus in soliloqy. Tom. IX.
cap. XXXVI.

Videre faciem DEI vivi, hoc est summum bonum, gaudium Angelorum atque omnium Sanctorum, premium vite aeternae, gloria Spirituum, latitia sempiterna, gloria decoris, bravium felicitatis, requies opulenta, pulcritudo pacis, intimum & externum gaudium, Paradisus DEI, Hierusalem caelestis, vita beata, plenitudo beatitudinis, gaudium aternitatis, pax DEI, quae superat omnem sensum. Haec est plena beatitudo, & tota glorificatio hominis, videre faciem DEI &c.

I. N. S. S. T. P. F. & S. S.

L. B.

Orunt mortales, rationis pariter ac revelationis usu genuino edocti, se, post dissolutionem animæ & corporis, superstites esse futuros; deprehendunt mentem singularibus gaudere dotibus, quibus supra mortalia se erigit; persentiscunt conscientiæ quoque stimulos, qui minis & terroribus eos a vitiis avocant, monitis vero promissisque ad virtutes incitant; convincuntur denique ex cælesti testimonio, animam, post futuram mortuorum resurrectionem, cum eodem, quod in hac vita circumgestarunt, conjunctum iri corpore, hacque reduntione facta, aut perpetuis, quoad utramque partem, adfici præmiis, aut aternas luere debere pœnas. Immo nec leve censendum, pro futuro post mortem statu, argumentum, quod ducitur ex felicitatis nostræ indies adaugendæ intensissimo ac insatiabili ardore. Quis enim ad tantum in seculo præsentis ascendere unquam valet

valet felicitatis gradum, ut, quaecunque sibi ex aſe ſint pro-
 futura, habere poſſit? Aliquid enim ſemper ſibi defi-
 cere indicat mens humana. Tantam illa, abſque communione
 cum DEO, qui perfectionis noſtræ caput eſt & complemen-
 tum, in ſeiſſa deprehendit ſufficientiam, quantam homo ſine
 corporis ſanitate. Specioſa & caduca hujus ſeculi bona,
 etiamſi forent conſtantiora, haud raro tamen nobis idem ſunt
 ac dapes crude & incoctæ, quæ animum quietum & ex
 equo ſatiatum reddere nequeunt; adeoque nævis & defe-
 ctibus præſentis ævi laborantes, alium magis auſpicatum
 continuò omnes deſideramus ſtatum. Sed quid hæc deſideria?
 Nonne ſunt inſtar totidem præconum, indeſinenter nos ad-
 monentium, ut de futuris prudenter nobis proſpiciamus, ac
 integram ita inſtituamus vitam, ut penas, quas peccata me-
 rentur, evitemus; bona vero, ad quæ per naturam ferimur,
 obtineamus? Is igitur, cui ſanum eſt ſinciput, religio-
 ni ſibi ducat æſtumare, hæc aliaque præclara dona nobis fru-
 ſtra eſſe conceſſa, ſed potius humillima pariter ac devotiſſi-
 ma eadem veneretur mente, ſinique, cujus gratia eadem
 nobis largitus eſt DEUS, ſe conformet. Sed ad devia hic
 abripiuntur proh dolor! mortalium animi. Nam ſpecioſa
 & caduca ſenſus eorum captant, nimioque flagrant ardo-
 re conquirendorum hujus ævi bonorum, quæ opinione ta-
 men citius tranſeunt. Fingere licebit nos extra mundi
 ſublunaris conſtitutos eſſe limites, atque ad facetias terri-
 colarum attendere, eosque, qui quidem non fugienti ſed
 permanenti, non tranſituræ ſed æternæ felicitati ſunt de-
 ſtinati, conſpicere plenis quaſi velis ferri ad vanas volu-
 ptates, aliasque carnis illecebras, certe eos haud ſatis ſui
 compotes eſſe judicaremus. Animadverteremus enim alios
 feli-

felicitatis verae esse cupidos; alios in terrestribus & caducis eandem frustra moliri, quæ tamen in nulla alia re, quam cognitione, possessione & fruitione Summi Boni, solius nimirum DEI, est querenda. Ad hunc felicitatis nostræ in unione & communione cum DEO inveniendæ scopum saniores ethnici, solo rationis lumine, quodammodo contendisse videntur. Priscis etenim temporibus statuebant Plato & Pythagoras *ἰσοπλασίον ὅτι* bonum esse hominis, scadentes: ut hinc, illuc, scilicet e terris ad DEUM, fugiamus; fuga autem est, inquit Plato, ut DEO similes pro viribus efficiamur, quare etiam circa illum semper cogitatione & mente verlari debemus (*). Quamvis hæc cum DEO communio in cælis tandem sit consummanda, quando visione DEI Beatifica fruuntur beati, in præsentem tamen seculo per indefessum ejus scrutinium sincerumque pietatis exercitium jam est inchoanda. Meditationes igitur nostras de Glorificatorum Visione DEI Beatifica Tibi L. B. dum sistimus, benignam Tuam exoptamus censuram. Nec easdem ideo, quod occupentur circa futura, quorum perfecta ac intuitiva cognitione jam destituimur, Te parvi facturum esse speramus. Præterquam enim quod ipse per vite præsentis semitam eodem nobiscum tendas, in Temetipso quoque desiderium futura sciendi deprehendas, quod haud raro eo usque progredi discupit, quo nil, præter conjecturas, solet esse obvium. Verum tantum abest, ut nixus in cognitione indies crescendi, naturâ nobis inditus, pro nævo quodam haberi debeat, ut potius sit nobis

(*) Vid. Ernest. Salom. Cypriani Analect., in Hugon. Grotium de Verit. Relig. Christ. pag. m. 345.

bis documento, aliam, peracto hoc dramate, vitam esse
 expectandam. Sciendi desiderium, quod fertur in res,
 quarum cognitio nobis nec videtur esse injuncta, nec ul-
 lam adferre utilitatem, babeant sibi alii; at qua nobis
 usum pariunt, non laudanda modo, sed studio quoque ex-
 quisito sunt subjicienda. Si bonorum, qua caduca sunt &
 transitoria, ardor, mortalium animos ad sui scrutinium
 allicit, quid queso! futurorum, qua rata sunt & firma,
 immo finis ullius nescia, efficiet amor & consideratio?
 Hec mentem sagacem non avocant modo ab ejuscemo-
 di terrenarum rerum commercio, quo haud pauci dele-
 ctantur, procul remoti ab illo in, cuius *ἡ ἀρετή*, quod o-
 ptimam nobis aliquando accelerabit beatitudinis sortem Luc.
 10: 42. verum etiam per pietatis studium ad caelitem *πο-
 λίτευμα* & consortium excitant Phil. 3: 12. seq. Caveamus
 igitur, ne animos immergamus avi hujus vanitatibus,
 neve corda nostra gravemus *μερῶναις βιωτικαῖς* Luc. 21: 34.
 in quibus, prius de corporis, quam animae salute sol-
 liciti, inepti reddimur ad visionem DEI bea-
 tificam; sed curemus Lector potius, ut
 de hac felicitate aliquando no-
 bis in sinu gratulari
 queamus.

§. I.

Postquam, per Protoplastos, interdium divinum transgredientes, sapientiæ primævæ feceramus jacturam, benignissimo placuit NUMINI, διὰ σπλάγχνα ἐλέος Luc. 1: 78. per verbum suum tanto nos illustrare lumine, quantum ad salutem, ex gratia divina in nos conferendam, necessarium est. Profundæ autem naturæ nostræ tribuendum est corruptioni, quod spirituales illas, quæ ad salutem nostram spectant, res, non nisi ἐν μέρῳ percipere queamus. Est enim humana de futuris cognitio, per symbola & similitudines apud nos excitata, ad illam, quæ post hanc vitam vere & realiter continget, quæve immediata & intuitiva vocari solet, relata, ut illud, quod ἐν μέρῳ, in relatione ad τὸ πᾶσιον; sive ut ratiocinia τῶ ἰη-πίῃ ad τῶ ἀνδρῶς; sive quod idem est, uti habet se imperfectum ad idipsum, quod omnibus numeris est completum I. Cor. 13: 9. Cognoscimus nunc DEUM non immediate; sed mediantibus operibus manuum Ejus, per quæ *Seipsum ἀμάρτυρον non reliquit* Act. 14: 17. Videmus nunc Eum *per fidem ἔσπευ δι' ἐσόπιαν ἐν αἰνίγματι* I. Cor. 13: 12. & 2. Cor. 5: 7. *per speculum* quoddam; aut tanquam per instrumentum opticum, sive sit microscopium, quo scintillulæ revelationis stupendum in modum augentur, sive telescopium, quo res futuras, a sphæra præsentis visionis longissime remotas, intuemur, quale opticum instrumentum, lumen aliquò aut immissum aut transmissum

A

refle-

reflectens, *Cl. Lambert. Bos* Græcos per π' ἑσπ' intellexisse perhibet in *Exerc. Philolog. pag. 147.* Videmus inquam per speculum verbi, tam universam salutis nostræ œconomiam, quam effigiem futuræ electorum beatitudinis, quam cœlites, sine quodam involucro, intuentur & experiuntur. Consequitur idcirco, quod, confusis & incompletis notionibus, confuse solum & incomplete de futuris cogitemus. Hinc quoque infantum more, qui sæpius balbutire solent, de iis differimus. Singulare autem hoc divinæ in nos Φιλανθρωπίας est documentum, quod salutis viam ejusmodi manifestarit loquendi modis, qui in hominem, per lapsum obtenebratum, conveniunt, & qui aliqualem futurorum, mediantibus quibusdam symbolis, nobis offerunt ideam. Hujusmodi captui nostro, in Scriptura Sacra, accommodata symbolica loquendi formula est illa, quando cœlites DEUM a facie ad faciem videre dicuntur. DEUS enim spiritus est simplicissimus; adeoque corpore, & consequenter facie, caret. Hinc, locutionibus, in Scriptura passim usitatis, anthropopathicis, per metaphoram ab hominibus ductam & ad DEUM translata, hæc annumerari debet. *Faciei DEI* in Pandectis divinis variæ occurrunt significationes, de quibus confer Er. Schmidium & Stockium in voc. πρόσωπον. Frequentissime per faciem DEI in Scripturis intelligitur I:O CHRISTUS, qui est ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαράκις τῆς ὑποστάσεως 1c. 18 Θεῶ Ebr. 1: 3. EUM forma humana apparentem *facie ad faciem vidit* Jacob Gen. 32: 31. Moyses Exod 33: 11. Gideon *sub specie Angeli Domini*, qui Angelus erat increatus, filius DEI, Judic. 6: 22. II:O *Favor & benivolentia DEI, in homines* Num. 6: 25, 26. & Pf. 67: 2. *Ejus omniscientia, presentia*

sentia & manuductio Pf. 139: v. 7. Exod. 33: 14. *liberatio* Deut. 4: 37. *auxilium* Pf. 13: 2. & 27: 9. sumitur etiam *pro ipsa salute* Pf. 17: 15. Apoc. 22: 4. III: o Significatur quoque per *faciem DEI*, Ejus super impios *ira & indignatio* Lev. 17: 10. *gratia divina subtractio* Deut. 31: 17. *Ejus ira & vindicta* Apoc. 6: 16. ex qua pœnæ infernales impiis olim imminerunt 2. Theff. 1: 9. Pro hisce affectibus, interdum quoque locutione scripturaria, *oculi DEI* accipiuntur 1. Pet. 3: 12. Amos. 9: 4. Verbum *videre* itidem multifariam in sacris literis usurpatur. Accipitur enim generaliter *pro quacunq; visione*, specialiter vero aut *proprie* pro illa, quæ oculis corporis peragitur, aut *improprie* pro visione mentis. De pluribus subjectis idem quoq; verbum adhiberi solet: nimirum I: o de *DEO* Pf. 33: 18. & 94: 9. Amos. 9: 8. Matth. 6: 6, 18. Cui soli talis immediata & in summo gradu perfecta omnium compossibilium visio & cognitio est propria. II: o *CHRISTO*, cujus sæpenumero designat *commiserationem*: ita capitur Marc. 10: 21. Luc. 9: 38. & 22: 61. III: o *Angelis* Matth. 18: 10. IV: o *hominibus*, hisque vel quoad *oculos naturales*, quæ *visio sensitiva* vocari sivevit Matth. 24: 2. Marc. 8: 23, 24. Act. 13: 11. vel quoad *oculos mentis*, scilicet *intellectum*, quo sensu videre tantum valet ac cognoscere & intelligere Es. 6: 9, 10. Marc. 8: 18. Jac 2: 24. & simul *voluntatem*, quæ summam curam & cautelam involvit Matth. 24: 4. Act. 13: 40. 1 Cor. 3: 10. Hæc mentis visio *spiritualis est & fidei*. V: o *Animabus separatis* Luc. 16: 23. VI: o *Toti homini*, anima & corpore constanti, post hanc vitam Job. 19: 25, 26. 1. Cor. 13: 12. 1. Joh. 3: 2. Quando itaque de beatis dicitur, quod faciem DEI videbunt, non simplicem de DEO speculationem & cognitionem involvit, uti cum antiquioribus

ribus Platonicis Pseudo-myfici & Sociniani nugantur; (a) nec animarum gloriosam tantum & familiarem cum DEO conversationem, quam, ante reduntionem cum corporibus, sine ulla voluptate somniant Arminiani (b); nec demum quandam duntaxat ex vita recte peracta fluentem naturalem consequentiam, in animi tranquillitate consistentem, uti delirant illi, qui præstantiam futuræ beatitudinis imminuere religioni sibi non ducunt (c). Sed *videre* significat maximorum ac ineffabilium, quæ in DEO sunt, bonorum possessionem, eorumque, ad tantam delectationem & satietatem, quanta humanum conceptum infinitis excellit parasangis, summam & jucundissimam fruitionem. Exstat ejusmodi *רָא* *videre* significatio etiam inter alia Scripturæ loca Ps. 27: 13. qui cum Eccles. 2: 1. collatus, ubi Salomoni cordi suo permittens, ut gaudio, ex terrestrium bonorum usu percepto, frueretur, hunc loquendi adfert modum *וַרְאֵה בְּטוֹב* (*et vide bonum*) h. e. fruire bonis non ad sufficientiam modo, sed superabundantem etiam satietatem conf. cap. 2: 24. 5: 17. (d). Ita Ps. 34: 13. *videre bonum* significat bono frui. (e) Hinc etiam Ps. 17: 15. *אֶדְוֶה פְּנֵיךָ יְיָ* (*videbo faciem tuam*) statim annectitur *אֶשְׂבֶּעָה* (*satiabor*) quibus verbis Psalter innuit, cum visione faciei DEI, conjunctam esse felicitatis possessionem, &, ad satietatem, fruitionem. Omnis hæc resultat beatitudo ex cognitione

(a) Vid. Jo. Laur. Mosheimii *Inst. Hist. Christ. ant.* pag. 705 & 801. & ejusd. *Hist. Rec.* p. 515. seq. & Baltb. Kæpkenii *Tb. Myst. part. I. c. 1. p. 46.* Job. Ad. Scherzeri *Syst. Tb.* p. 626. (b) *Christ. And. Büttneri curs. theol. rev.* pag. 1116. & *Breviar. Hulfemannian.* pag. 1093. (c) *Job. Franc. Buddæi Instit. Theol. Dog.* p. m. 495. (d) Jo. Gezelii *Comm. in b. 1.* & Jo. Jac. Rambachii *Exerc. Herm. part. alt. p. m. 145.* (e) *Mart. Gejeri Comm. in b. Psalm.*

ne & visione DEI intuitiva, quæ apicem & complementum electorum beatitudinis constituit & absolvit. Erit hæc visio & fructio beatis non externa & otiosa, sed interna & operativa, quæ summum pariet omnis gaudii complementum. Ita cum visione mox ejus effectus & bona in Scripturis conjunguntur Ps. 34: 9. Ef. 66: 14. Inculcant quoq; hujusmodi felicitatem formulæ loquendi in Scripturis passim obviæ, e. g. *satietas latitiarum est cum facie DEI* Ps. 16: 11. *videre bonum Jehovah in terra viventium* Ps. 27: 13. *videre regnum DEI & vitam* Joh. 3: 3, 36. Quemadmodum ex una parte de impiis pronunciat Scriptura, quod לֹא יִרְאוּ אֵת יְהוָה (non videbunt lumen Ps. 49: 20. quod innuit remotionem eorum a facie DEI, & cum hac conjunctam congeriem omnium cruciatuum & malorum infernalium, quibus in æternum increduli torquebuntur 2. Theff. 1: 8, 9. Ita ex adverso *faciem DEI videre* significat maximam præstantiam, delectationem & gaudium; omniaque animæ & corporis bona exinde oritura, vid. dict. all. Præclare itaque D. Hunnius: *Adspectus DEI, inquit, in summam perfectionem, absolutissimamque felicitatem nos transformabit, ita ut DEUS ipse nostra sufficientia, adeoque omnia in omnibus sit futurus.* Cumque hæc *faciei DEI visio* beatis omnimodum felicitatis & beatitudinis adferet complexum; hinc etiam *beatifica* nuncupari meretur. Quatenus vero cognitionem & fruitionem beatitudinis non amplius, uti in hac vita, mediantibus quibusdam symbolis abstractive; sed olim immediate, experiuntur beati, eatenus *visio* dicitur *intuitiva*. Quando solum animæ pie defunctorum, a corporibus separatæ, visione DEI fruuntur *beatifica*, a Theologis vocari sivevit *beatitudo secundum quid consummata*; quando autem animæ cum corporibus

ribus unitæ ex contemplatione faciei DEI olim exornabuntur bonis, *que oculus non vidit, auris non audivit & in nullius hominis cor ascendit* 1. Cor. 2: 9. dici solet *beatitudo absolute consummata*, circa quam imprimis nostra impræsentiarum versabitur opella.

§. II.

Faciei visionisque DEI notionibus jam prælibatis, operæ judicamus pretium, sententias, quas antiquiores pariter ac recentiores foverunt de ipso beatificæ visionis modo, breviter exponere. Sed *ὡς ἐν παροῦσι* notamus, quod nemo, scripturæ oraculis rite edoctus, unquam dubitarit, num cœlites, in futura vita, DEUM sint visuri. Nec de Christi *θεῶν θεῶν* visione, quam suo loco extra dubitationis aleam sumus posituri, ambigimus. Sed cardo rei in eo vertitur, *utrum DEUS, qualis est scilicet in essentia sua, ab electis in vita æterna conspici possit, mentaliter tantum ope intellectus, an vero mentis pariter ac corporis oculis, dono glorificationis, exornatis*. Si vero in ulla alia re, certe hoc in puncto maxima eruditorum, quorum in ecclesiam DEI immortalia pene sunt merita, verborum & sententiarum adlunt divortia. Diversas, circa modum visionis, sententias si spectes, in tres imprimis classes hic abeunt eruditi. Ex doctoribus Sec. IV. fuisse *Ambrosius, Hieronymus, Gregor. Nazianzenus, Chrysostomus* & alii, ipseque tandem *Augustinus*, qui & nomine proprio & allatorum virorum, quos ille in hoc stadio antesignanos suos agnovit, pro mentali DEI visione calamum acriter strinxit; ocularem vero aperte impugnavit, de quo in sequentibus. Confer sis *Augustini Epist. 6: coll. 28. Tom. 2. & Epist. III. 112. &c.* Hæc Patrum vestigia in improbanda visione
DEI

DEI, oculis corporeis, premere æquum duxere Schola-
 stici, atque haud minima Pontificiorum cohors. Eandem
 hanc sententiam foverunt quoque nonnulli inter Refor-
 matos ac Lutheranos. Nam præter *Witsum*, qui ex re-
 formatorum est sodalitia, nomina occurrunt etiam *Dd. Georg.*
Calixti, Balduini, Fridem. Beckmanni, Buddei, immo *Henr. Mül-*
leri, qui im *Himmlichen Liebes-Kuß* cap. XXV. p. m. 1791.
 hæc habet verba: *Wir werden Gott (in vita sc. aterna)*
sehen / nicht mit äußerlichen Leibes / sondern mit innerlich-
chen Seelen = Augen. Petunt hi mentalis sive intellectu-
 alis beatificæ visionis patroni argumenta thesin suam pro-
 bantia (α) ex *Scripturis* Matth. 18: 10. 1. Cor. 13: 12. 2. Cor.
 5: 7. quæ intellectualem quidem DEI visionem præ se fer-
 re videntur. (β) Ex *ἀορασία* DEI, ad quem videndum o-
 culi corporei pertingere nequeunt Exod. 33: 20, 23. 1. Tim.
 1: 17. & 6: 16. (γ) ex *rationibus philosophicis*, a spiritualita-
 te ac infinitudine DEI petitis; ex impotentia hominis, atque
 ex visionis requisitis, quæ omnia in DEUM non cadunt, &
 quæ sunt cetera. Altera eruditorum classis eos continet
 doctores, qui non mentis modo, sed ocularem etiam ma-
 ximopere contendunt DEI visionem dari. Ducit ho-
 rum agmen, quantum nobis quidem constat, magni, in-
 ter Evangelico Lutheranos, ob merita sua in ecclesiam,
 nominis theologus *Dav. Chytraus*, cujus verba ex libro *de*
vita & morte pag. 157. hic addere lubet: *In vita aterna,*
revelatam faciem & gloriam S. Trinitatis, seu nudam & omni-
um beatorum mentibus & oculis clare conspiciendam se exhi-
bentem essentiam DEI perspiciemus. Eandem cum illo inflat
 tibiam *Schiltnerus*, qui in disp. de vita æterna th. 65.
 asserit: *claritatem oculorum nostrorum in altera vita, sublata*
presen-

presenti suffusione, cujusvis lyncis & aquila perspicacitatem longissime a tergo esse relicturam. Adstipulatur quoque huic Cl. D. Cramerus in tractatu de subl. corp. glorif. myst. Cap. 16: p. 137. Ex recentioribus rursus his suffragatur Cel. Saxonum theologus Jo. Hülsemannus in Breviar. Cap. 16: th. 4. p. 352. Idem Dd. Scherzerus, Rudrauffius, Calovius, Schmidius, Qvenstedius, Hollazius, Spenerus, Haferungius aliiq; Argumentantur hi utriusq; visionis, tam mentalis quam ocularis, defensores quoque (a) ex dictis sacris Job. 19: 26, 27. Pl. 17: 15. & 42: 3. Apoc. 22: 4. 1. Joh. 3: 2. quorum dictorum emphases ocularem etiam innuere videntur. (β) Rationibus quoque suam stabiliunt sententiam, quas depromunt ex virtute divina, quæ efficere valet, ut visus beatorum corporeus pertingere possit ad videndum objectum incorporeum & spirituale; ex potentia intellectus creati, qui lumine gloriæ collustratus, in eum ascendit gradum, ut increatam & infinitam DEI essentiam videat; hinc igitur ad oculorum glorificationum concludunt habitudinem, ut ratiocinia, ex bonitate divina, atque hominis perfectione, petita, aliaque sicco pede transeamus. Ad tertiam denique classem illos referimus theologos, qui visionis modum, luminisque glorificationis sublimitatem nescientes, rem in medio relinquunt; hinc ejus quoque apodicticam determinationem futuræ experientiae reservare consultius ducunt. Sunt inter hos, excepto Lipsiens. Profess. D. Hieron. Kromayero, lumen illud Jenensium incomparabile D. Job. Gerbardus in loc. theol. de vita aeterna, quamvis nec ocularem rejiciat. D. Kænigius in th. Pos. Acr. §. 309. Jacob Carповius Theol. Dog. Tom. I. pag. 836. aliique, quorum omnium prolixiorum contexere catalogum necessarium non judicamus.

§. III.

Logomachiam evitaturis, necessum utique est, ut species diversas visionis probe discernamus. Proprie sic dicta *Visio*, quæ & *intuitiva* dicitur, est illa sensatio naturalis, qua conscius sumus objecti cujusdam corporei, quod aut emittit aut reflectit radios luminis ad oculos nostros, & cujus imago in fundo oculi depingitur, atque, facta ibidem in nervos opticos impressione specifica, ad sensorium propagatur. Quomodo radii luminis atque oculorum structura ad istiusmodi picturam formandam apta & proportionata sint, id ipsum Optices scriptores explicant. Annon autem in futura etiam vita, deficientibus, post destructionem hujus universi, luminaribus illis, quæ in præsentis mundi systemate ad visum efficiendum necessaria videntur, possibile sit, mediantibus organis visus, objecta corporea in sensorio repræsentari, non existimaverim quenquam temere negatum ire. Adeo enim imperfecta est nostra scientia de essentiis corporum, ut ex mutila illa, qua impræsentiarum gaudemus, cognitione, contra clara Scripturæ S. effata argumentari absolum omnino sit atque impium. Datur præterea *visio symbolica*, cujus haud incommode constitui possunt tres species. Nimirum prima *naturalis luminis* beneficio peragitur, quando per res creatas DEUS cognoscitur Rom. 1: 20; secunda fit *lumine gratiæ*, quando oculis fidei DEUM videmus in verbo & sacramentis; ad tertiam referimus illas DEI visiones, quæ *Sanctis per apparitiones* contigerunt. Quò vero hæc ipsa clariora evadant, notandum est, occurrere in Scripturis subinde loca, in quibus innuitur, DEUM hominibus se con-

spiciendum præbuisse e. g. Jacobo *sub persona viri*, quem פני אל - פני (*facie ad faciem*) vidit Gen. 32:25, 31. Mosi & Aarone *cum filiis suis* & 70. *senioribus Israël*, qui ad montem Sinai DEUM *Israëlis viderunt* Exod. 24:9. Mosi, cum quo פה אל - פה (*ore ad os*) locutus est DEUS: & videndo & non per anigmata, adeo ut speciem Jehovah conspexerit.) Num. 12:8. Esaiæ cap. 6:1. Danieli *sub specie viri provec̄ta ætatis* Dan. 7:9, 13. Stephano per δόξαν Θεῶν Act. 7:55. Johanni *sub aliis majestatis divine symbolis* Apoc. 1:10, 13. sqq. Dantur e contrario Scripturæ loca alia, quæ manifesto innuunt, fieri non posse, ut DEUM videamus. Sic dicitur αόρατος Col. 1:15. 1. Tim 1:17. dicitur itidem DEUS φῶς ὁρατὸν ἀπρόσδοτον, ὃν εἶδεν ἄδεις ἀνθρώπων, ἀδὲ ἰδεῖν δύναται. 1. Tim. 6:16. Addit quoque DEUS rationem, cur nulli mortaliū se videndum præbeat, quando ait significanter וחי לו - יתאני האדם (*Quia non potest videre me homo & vivere.*) Exod. 33:20. Sed conciliantur facile hæc ipsa Sacræ Scripturæ effata, si illa, quæ DEUM ab hominibus visum fuisse testantur, explicentur per visionem symbolicam: nimirum, quod DEUS gratiosa συγκαταβάσει, sub visibili forma in assumtis speciebus corporeis, sanctorum virorum oculis se videndum præbuerit; hæc autem, quæ DEUM invisibilem esse affirmant, de visione proprie sic dicta, intelligantur. In visione symbolica quadantenus continetur visio naturalis: corporea namque ista species, ope organorum visus, ibidem proprie videtur. DEI autem præsentia, sub ista specie latitans, mentis oculis seu fide cernitur. Ab hisce autem visionis speciebus distincta est illa visio, qua glorificati in cælis DEUM,

DEUM, καθώς ἐστίν, olim sunt visuri 1. Cor. 13: 12. 1. Joh. 3: 2. Cum enim DEUS sit ens spirituale & omnipræfens, fieri omnino nequit, ut eodem modo ac objecta corporea, imago substantiæ diviniæ extra se ipsam repræsentetur, determinatisque in oculo limitibus circumscribatur; unde prona fluit consequentia, neque in hac, neque in altera vita, DEUM visione proprie sic dicta ab hominibus cerni posse. Neque cum symbolica visione coincidit hæc ipsa, prouti evidenter id patet ex emphaticis illis S. Scripturæ expressionibus, ubi intensitas gaudii cœlestis, oriunda ex visione faciei DEI, tanquam res captum humanum superans, laudatur, quod in sequentibus pluribus ostendetur.

§. IV.

Homo glorificatus, tamen si aliis plane, ac in vita mortali habuit, iisque certe magnis ac excellentibus exornabitur donis, nihilominus tamen partibus hominis essentialibus constabit. Si vero idem capax sit ineffabilium illarum perfectionum, quæ electis in beatitudine æterna contingunt, oportet omnino magnas ipsum subire debere mutationes. Hæc mutatio consistit, non in essentiali substantiæ hominis in spiritum cōmuratione, uti Sociniani, seu ut a *M. Erl. Dryselio* dicuntur, novi Photiniani, Scripturæ enormi ψευδερρανεύεια laborantes, somniant; sed præeunte eadem Scriptura, illaque rite enodata, consistit hæc in qualitatatum atque accidentium apud hominem mutatione. Solet Scriptura hanc, quæ in glorificando contingit, mutationem exprimere, aut per τὸ ἰνδύειν 1. Cor. 15: 53, 54. 2. Cor. 5: 2. seqq. quod proprie de *usu vestimentorum, quibus corpus superinduitur*, usurpatur.

conf. Matth. 6: 25. aut etiam per τὸ μετασχηματίζειν Phil. 3: 21. cujus verbi, teste Stockio, nativa est significatio in aliam formam & figuram aliquid convertere, sive transfigurare, non quidem ratione substantiæ, quæ in glorificandis manebit una eademque; sed ratione accidentium & qualitatum, quas in alia conditione, alioque, quam in vita mortali, habitu sunt obtenturi. In hoc enim sensu, qui accidentium mutationem præ se fert, verbum μετασχηματίζειν in sacris occurrit I. Cor. 4: 6. 2. Cor. 11: 13, 14, 15. vid. Stockii Clav. & Nov. Test. in h. l. ubi hujus verbi exponitur emphasis. Quò vero luculentius perspiciamus indolem hujus, per donum glorificationis, futuræ mutationis, necessum est, ut Paulum, divina luce coluistratum, adeamus, eumque antesignanum, in qualitatibus glorificatorum leviter, pro modulo ingenii nostri, percurrendis, eligamus. Argumentatur Apostolus I. Cor. 15: 36. sq. ad futuras glorificatorum qualitates, per metaphoram petitam ex grano tritici in agrum projecti, quod terræ commissum, computrefactum & exinde rursus enatum, non aliam, quam antea, induit naturam; sed dum maturescit, pristinam sui non tantum e terra producit naturam, verum granorum etiam in arista numerum, fœnoris instar, tam insigniter multiplicat, ut larga exinde proveniat messis. Hunc omnino in modum, innuit Apostolus, rem se habituram cum corpore humano, quod per mortem naturalem metamorphosin suam est subiturum. Nam *feminatur illud in φθορᾷ* v. 42. h. e. projicitur in terram, quæ mortalium est matrix, & , peracto dramate humano, cœmeterium, ut peccati corpus in eadem corrumpatur, atque ex infirmitatibus suis quasi eluatur;

resusciti-

resuscitatur vero *ἐν ἀφθαρσίᾳ*, ubi ab iis incommodis, quæ mortale corpus vexabant, solvitur & liberatur, amissamque DEI, qui Ipse est ἀφθαρτος 1. Tim. 1: 17. imaginem perfecte superinduit. *Seminatur ἐν ἀπικίᾳ* v. 43. quæ abjectæ conditionis e. g. vitiorum & fœditatum, ex peccato resultantium, est comes; *resuscitatur ἐν δόξῃ*, quæ consecutura est admirandam pulcritudinem, splendoremque cœlestem, quo corpora glorificata exornabuntur. *Seminatur* porro *ἐν ἀδυσία*, quæ ex morbis resultat fere innumeris, qui corpus humanum, ut peccati domicilium, variis miseriis repletum, concomitantur, idque indies premunt & excruciant; *resurget* vero *ἐν δυνάμει*, atque ejusmodi constitutione & viribus donatum, ut nullis amplius necessum habeat laborare fragilitatibus, nullique defectui esse obnoxium; sed erit sanissimum, formosissimum, robustissimum. *Seminatur* denique *σῶμα ψυχικόν* v. 44 i. e. tale, quod necessitatibus & adminiculis, qualia animalis requirit vita, erat subiectum; *resurget* vero *σῶμα πνευματικόν*, non quod ratione substantiæ in spiritum convertatur aut mutetur, ut est Socinianorum delirium, quod supra dictum; sed quod ejusmodi fœnerabitur affectiones, quas habere solent spiritus; proinde, quamvis nutrimentorum aliarumque hujus vitæ necessitatum exulet usus, nullum tamen eorum sentient defectum, nullam exinde, prouti in hac vita, subibunt mutationem; sed erunt *ἰσάγγελοι* Luc. 20: 36 Opponit hic Apostolus corpus illud *πνευματικόν*, quale glorificati post resurrectionem sunt nacturi, corpori, quod in hac vita circumferunt, *ψυχικῶ*, ad indigitandum, quod vitiositates hujus vitæ, una cum proprietatibus, quæ naturali competunt homi-

homini, erunt abolendæ, homoque donandus spiritualibus affectionibus, atque ejusmodi virtutibus, quibus corpus reddetur idoneum ad recipiendum summum futuræ felicitatis gradum. Minime vero gentium id indigat Apostolus, quod glorificandus quoad substantiam commutaretur in spiritum. Posito etiam hoc, quantumvis non concessio; exinde sequeretur, quod corpus glorificatum non amplius esset corpus; sed in spiritum abiret, quod tamen naturæ corporis Christi, qui erat ἀπαρχὴ τῶν κοιμημένων 1. Cor. 15: 20. & πρῶτος ἐκ τῶν νεκρῶν Apoc. 1: 5. e diametro repugnat; conf. Luc. 24: 39. Joh. 20: 20, 27. Qualitatum, quæ in glorificatos conferentur, prototypus erit *prodromi* eorum **CHRISTI** corpus glorificatum Ebr. 6: 20. Cui pro more suo, non tamen modo, quem Christus ex unione personali habuit, majestico, secundum quem nemo ejus est consors Ps. 45: 8. *corpora glorificatorum* futura sunt σύμμορφα Phil. 3: 21. Proinde, quemadmodum Christus ἀρχηγός Act. 5: 31. post resurrectionem in glorificato suo corpore habuit affectiones accidentales, non corporibus terrestribus communes; sed plane spirituales & cælestes, essentia tamen Ejus manente una eademque, quam ex utero matris semel assumerat Luc. 24: 39, 40; talis in glorificatorum etiam corporibus, quoad accidentia, futura olim est mutatio Phil. 3: 21. Conformitas hæc quam proxime etiam consistet ἐν ἰσαγγελότητι, non respectu essentiæ, sed proprietatum accidentalium. Ex quo porro sequitur, quod non animale amplius, sed Angelicam acturi sint beati vitam. Peracto glorificationis μετασχηματισμῶ, alia penes electos exoritura est conditio, & in anima & in corpore, quæ ambo excellentis-

lentissimis afficientur donis. Ablatis enim incommodis & vitiosis affectionibus, quæ terrenis adhærebant corporibus, cœlestibus & gloriosis mox superinduentur. Animæ glorificatorum cum facultatibus suis ad imaginem divinam perfecte restaurabuntur. Intellectus eorum, qui, quod cœlestia concernit, in hac vita aut ἀγνοία laborabant, aut saltem ἐκ μέρους cognoscebant Eph. 4: 18. 1. Cor. 13: 12. immediata DEI, Ejusque attributorum, operum mysteriorumque instruentur nōtia. Defectivus sciendi modus nullum amplius tum habiturus est locum 1. Cor. 13: 8. Voluntates & desideria eorum, qui hic haud raro in se ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ βλαβεράν persentiscebant, Col. 3: 5. & 1. Tim. 6: 9. quive cum Apostolo fateri necessum habebant, quod sibi τὸ κακὸν παράκειται Rom. 7: 21. jam feruntur unice ad bonum Ef. 35: 8. & 1. Cor. 15: 54. In toto composito, ubi inter partes hominis essentielles haud levis in hac vita animadvertebatur ἀταξία, lucta & repugnantia Rom. 7: 23. summa eaq; jucundissima olim futura est harmonia & conformitas Ps. 16: 11. & 84: 3. sqq. Hæc, quæ jam obiter recensuimus, bona, electis olim conferenda, erunt non modica, sed maxima; non transitoria, sed permanentia; non momentanea, sed æterna. Quid? quod hæc qualitatum mutatio, maximorumque bonorum in glorificatos collatio, extendat se non infinitis modo parafangis ultra præsentem hominum conditionem; verum etiam ultra protoplastorum, in statu integritatis constitutorum, perfectionis fortem, prouti unanimis theologorum saniorū est consensus.

§. V.

ELECTOS, glorificationis beneficio jam exornatos, oculis corporis mentisque, JESUM Christum θεὸν ἄνθρωπον, in
 assum-

assumta humana natura & corpore glorioso, esse viſuros, evidentissima Scripturæ oracula nos dubitare nequaquam sinunt. Visionem DEI Christique Θεανθρωπος firmissime Jobum credidisse, ipsa ejus luculenter ostendit confessio cap. 19: 25, 26, 27: Facit etenim v. 25. mentionem τὸν Ἰησοῦν (Salvatoris) qui a rad. יֵשׁוּעַ deducitur, quæ comunissimo sensu ejusmodi indigitat redemptorem, qui instar vindicis, propinquitatis jure, ad liberandum permoti, præstito æquivalente pretio, aliquem ex statu misero in beatiorum restituit: uti hujusce verbi significatus a doctissimis viris explicatur. Allatam vero Redemptoris significationem, non invite, sed plane dilucide & exactissime in Messiam quadrare, cuius est in confesso. Eundem Redemptorem suum, quem se in cælis visurum certo certius novit Jobus, vocat idem in v. 26 יְהוָה DEUM, quem itidem ad Messiam referunt optimi quique interpretes, inter quos D. Sebast. Schmidius in Comm: h. l. pag. 813. hæc habet verba: *per יהוה non possumus melius intelligere, quam Messiam. Hunc namque desiderabat Jobus videre in resurrectione, quem non visurus erat in hac vita; sed & communiter omnes interpretes, vix uno & altero excepto, eundem putant DEUM & Redemptorem. At Redemptor Christus est.* Quod vero hic sensus sit Jobi de resurrectione mortuorum & de beatifica DEI Christique Θεανθρωπος visione, non minus oculari quam mentali, de eo inter maximi nominis eruditos convenit. Evidentissimum pariter & plane fundamentale religionis Christianæ est dogma, JESUM Christum, Filium DEI assumpsisse humanam naturam in unionem τὸν λόγος inseparabilem, quæ personalis, inter divinam & humanam naturam, unio, in & post mortem etiam permanfit

mansit indissolubilis. Nam quas Filius DEI humanæ naturæ proprietates essentielles semel assumpsit, eas nunquam deposuit; quamvis accidentia diversa, cujusmodi est forma servi, in statu exaltationis deposuerit. Veniet idem cum eadem humana natura, secundum quam ad cælos adscendit, atque ad dextram DEI Patris est evectus, in novissimo die ad judicandum vivos & mortuos, in forma majestatica & visibili, καθ' ὃν τρόπον, ac discipuli ipsius, quos adscensionis suæ voluit testes esse oculatos, *viderunt Eum in cælum adscendisse*, quod omnino visibiliter factum est Marc. 16: 19. Act. 1: 9, 10. 1. Thess. 4: 16. Die enim pantocritico Christum θεάνθρωπον, forma visibili appariturum, ὄψεται πᾶς ὀφθαλμός Apoc. 1: 7. Et quidem erit Jesu Christi θεάνθρώπου, in eodem die, visio piis & fidelibus, quorum tum ἐγγίξει ἀπολύτρωσις Luc. 21: 28. jucundissima maximeque lætifica. Etenim, conspecturi sunt Eum in forma gloriosa jam personaliter præsentem, quem hætenus fide viderunt, speque expectarunt. Videbunt in Christo beatitudinis suæ *centrum & fundamentum* Act. 4: 11, 12. 1. Cor. 3: 11. Intuebuntur Goëlem suum, qui eos *ab omnibus* incommodis & *malis*, quibus in hac vita undiquaque circumsepti erant, *eripuerat*, eosq; *in regnum suum cæleste* jam est introducturus 2. Tim. 4: 18. Intuebuntur Jesum regem suum salutisque præfectum, qui merito suo iis adquisivit regnum, in quo *hereditatem obtinebunt salutis* Hebr. 1: 14. *coronamque justitiæ* 2. Tim. 4: 8. *coronam vitæ* Jac. 1: 12. *incorruptibilem coronam* 1. Cor. 9: 25. nec non *immarcescibilem gloriæ coronam* 1. Pet. 5: 4. Immo *videbunt Eum sicuti est* 1. Joh. 3: 2.

§. VI:

Dictum hoc Johannæum, in præsentī argumento clas-
C
ficum,

ficum, penitus jam est examinandum. Oppido cuiunque dispalescit, Apostolum, in priori versus hujus membro, imprimis differere de statu illo, in quo filii DEI sunt in hac vita, ex quo dein ad status, quem aliquando in adventu Christi pantocritico obtinebunt, futuri conditionem progreditur. Maximas quoque illius, præ hac vita, idem Apostolus pronunciat fore prærogativas, quarum fideles prædicat consortes omnino futuros, si alioquin in vita præsentis, per τὸ ἀγνίσειν ἑαυτὰς ἐκ ὀμνι carnis ac spiritus inquinamento, ad exemplum sanctissimi Salvatoris justis & irreprehensibiles inveniantur; seu, quod perinde est, δικαιοσύνην, sub qua Christianas virtutes Apostolus comprehendit, sectentur, atque ita perficiant ἀγιασὺν ἐν φόβῳ Θεοῦ I. Joh. 3: 1. sqq. 2. Cor. 7: 1. Hanc vero iustitiæ, quamvis in hac vita inchoatæ, cum Christo, qui ipse δίκαιος est, v. 7. conformitatem, innuit Apostolus, apud Filios DEI, singularem cum Christo, in futura vita, similitudinem, Ejusque, καθὼς ἐστὶν, visionem beatificam, atque simul omnium bonorum cælestium fruitionem, parituram. Ejusmodi enim fideles, qui sunt καθ' ἑξῆς τῇ καρδίᾳ, prædicat Salvator DEI visione olim fore beandos Matth. 5: 8. Quantumvis autem futuri status sublimitatem fidelibus non quidem omnimode constare ultro fateatur Apostolus; interim tamen eos, nequaquam nuda & frustranea spe lactatos, sed πληροφρονομῶς scire pronunciat, se in apparitione DEI, summæ, quæ in homines unquam cadere potest, beatitudinis fore participes. Apposite proinde ad h. l. D. *Ægid. Hunnius* hæc adducit: *Quamquam υἰοθεσία nostra, Ἔ que illam consequitur, immarcescibilis hereditas, oculis nostris baud*

dum

dum obvia, sed in Christo velat abscondita est, nequaquam tamen ideo dubitandum de illa, quia non apparet quid sumus, quod quando apparuerit, similes ei erimus. Et non multo post: Tum similes ei erimus sanctitate, perfectione, immortalitate & beatitudine, licet non aequales. Quae similitudo inchoatur in hac vita per Christum in nobis, dum resecta facie gloriam Domini in speculo representantes, ad eandem imaginem transformamur, tanquam a Domini spiritu 1. Cor. 3: 18. in altera autem vita perficietur & consummabitur. &c. Sed circa hujus dicti classici, quod in praesenti dissertationis argumento omne propemodum fert punctum, posterius haemiltichium in diversas, imprimis de beatorum visionis objecto, sententias abivere erudiri. Nonnulli autumant, ut cetera controversiae momenta silentii peplo involvamus, per relativum *ἀντῶ*, cui similes fore fideles inculcat Apostolus, quemve eosdem olim visuros praedicit, intelligi aut DEUM Triunum & imprimis Patrem, cujus praec. v. I. fecerat mentionem, quive non sub specie quadam, sed clare & intuitive, uti in seipso est, beatis caelitibus se sistet conspiciendum. Quamvis sub hac cognitione & visione DEI, etiam essentiae divinae cognitionem & visionem includant hujus sententiae patroni, idque eam praecise ob rationem, quod simpliciter & plane dilucide asserat Apostolus, *ὅτι ὁψόμεθα αὐτὸ καθὼς ἐστὶ*; minime tamen per id intellectum volunt absolutam cognitionem, ac si sua perspicacia exhaurirent beati totam DEI essentiam, qualis quidem cognitio soli DEO est propria 1. Cor. 2: 11. Sed per hanc intelligunt visionem secundum quid intuitivam, qua DEUS, qualis est, ab electis

cognoscitur; adeoque essentiam DEI, finitæ solum naturæ suæ convenienter, sunt cognituri. Nonnulli censent sub relativo *Αὐτῷ* Apostolum non indigitare Patrem, de quo in præcedentibus jam egerat, sed Christum *Θεάνθρωπον*. Quatenus enim Pater, quem interpretes hic non essentialiter sed personaliter pro prima divinitatis persona accipere malunt (f), ob simplicitatem & immensitatem suam nemini esse potest conspicuus; idcirco idem *Αὐτῷ*, potiori jure ad Christum *Θεάνθρωπον*, qui in forma visibili appariturus est, referre consultum ducunt. Posterior hæc sententia, ni germanior, certe cohærentiæ cum præcedentibus accommodatior, videtur. Dicitur enim tam in hoc versu, quam in 28. cap. præced. *ὅτι ἐὰν Πανερωθῆ*, scil. Christus *Θεάνθρωπος*, Cui potius, quam DEO Patri, sermone scripturario, tribuitur adventus ad iudicium, ob formam humanam, in qua olim apparebit omnibus. Concludit itaque Apostolus, quod, cum novissima hæc Christi *Θεάνθρωπος* apparitio contigerit, tum fideles *Αὐτῷ*, scil. Christo, erunt similes, tam quoad animam, quam quoad corpus, sapientia, sanctitate, virtute, impassibilitate, immortalitate, beatitudine, splendore cœlesti, omnique, quæ concipi unquam potest, perfectione Col 3: 4. *ILLE*, quatenus essentiam cum Patre & Spiritu Sancto habet communem, eatenus etiam omnium perfectionum divinarum infinitam & creaturis incommunicabilem possidet plenitudinem Col. 2: 9. Nobis vero *ἐμοιώσεως* conceduntur bona, non a nobismetipsis, aut ex merito, sed ex mera gratia DEI Rom. 6: 23. Eph. 1: 7. sq. *ILLE* est *caput corporis ac princeps vite & salutis;*

nos

(f) Vid. D. Seb. Schmidium in Comm. 1. Job. Ep. p. 251.

nos vero *ΕΓΩΣ* membra & subditi. Conf. Act. 5: 31. Eph. 5: 23. sq. Col. 1: 18. Ebr. 2: 10. Sed quidquid sit de variantibus interpretum sententiis, factum tamen tectumque manet, visionis objectum esse DEUM. Etenim, si priorem sententiam de DEO Triuno & imprimis Patre liceret sine controversia assumere, tum res esset in vado, quod scilicet DEUS se videndum præbeat. Si vero posteriorem, scilicet Christi *Θεανθρώπου* visionem, quam beatis contingere firmissime credimus, adoptaverimus, tum extra controversiæ aleam esse remur, glorificatos in Christo *Θεανθρώπου* faciem DEI esse visuros, ex *Cujus gloria splendore futuræ vitæ ἰποπηαὶ* in ecclesia cœlesti infinite deliciabuntur. Ef. 66: 10. Joh. 14: 7, 9, 11. Præclare idcirco *Hunnius in com. h. Ep. Invisibilis DEUS in Filio suo est conspicuus; ita ut non tantum videri λόγος potuerit, sed ipse quoque Pater aliqua ratione visibilis in Filio sit redditus.*

§. VII.

Hinc itaque patet, gaudii cœlestis duplicem imprimis esse scaturiginem, nimirum tranquillitatem conscientiae, quod sancti cœlites sentiant, se sanctissimo suo Redemptori similes factos esse, atque visionem beatificam DEI, quæ non potest non tenerrimo lætitiæ sensu eisdem afficere. Cuilibet vero creaturæ tantum DEUS confert perfectionis, quantum illa unquam capere potest. Ergo, cum nullum sit dubium, cœlestia gaudia omnino fore omnium perfectissima, etiam visio DEI beatifica cœnibus numeris perfecta erit. Si igitur possibile est, beatos non mente solum percipere ea, quæ ad perfectiones divinas pertinent; verum etiam oculorum corporeorum aliquem esse posse usum ad easdem perspiciendas; pro-

na utique erit consequentia, utroque modo DEUM videri. Illa enim visio perfectior est censenda, quæ pluribus simul modis objectum repræsentat. Quatenus autem cœlites oculari DEI visione destitui existimantur, siquidem, nimirum Ens simplex, visione proprie sic dicta, comprehendere nequit, eatenus hypothese[m] quandam de symbolo, sub quo DEUS conspicuum se beatis esse redditurus, excogitare consultū duxerunt eruditi. Hanc ingressus est sententiam *Cl. Isr. Theoph. Canzius*, ut quosdam ex Patribus, Armenosque, qui autumabant beatos non videre essentiam DEI immediate, sed quendam tantum fulgorem ab ea emanantem, & alios transeamus (g). Hic, postquam corporum subtilium, ad mentem prædecessoris sui *Cl. Leibnitii*, angelis tribuendorum, existentiam se jam demonstrasse, censuerat (h), aliam singularem omnino orbi erudito propinare adnititur hypothese[m] de DEO, quem beatis cœlitibus se conspiciendum præbere, sub externo quodam visibili & gloriosissimo symbolo, opinabatur. Conatur idem *Canzius* §. 461. pag. 351. sqq. libr. cit. demonstrare, *sensus beatorum gloriosissima & ineffabili materia adfici*. Qua præmissa hypothese, hæc dein profert verba: *non posse eos (beatos) majestatem Monarchæ, intellectui tantum obviam, continua distinctarum idearum serie contemplari sine sensuum interventu: oportet igitur, inquit, videant sensibus corporis Majestatem quandam DEI conspicuam*. Qua propter §. 462. sq. urget, *DEUM in cælo se etiam beatis glorioso quodam sue presentie signo materiali conspicuum præbere*. Arridet hæc Canziana nonnullis, inter quos est *C. G. Stühnerus*, sententia,

(g) *Vid. Gerbard. Loc. Th. de vit. ar. p. 974. & Brev. Hülsem. cap. 16. pag. 1093. (h) Canzius in Civitate DEI Sect. 2. c. 3. §. 386. p. 268. seqq.*

tentia, quam, ut V. T. exempla Exod. 3: 2. & 24: 10, 16, 17. 1. Reg. 22: 19. Es. 6: 1. Ezech. 1: 4. sq. &c. omittamus, iidem probabilem esse autumant ex visione Stephani, qui δόξαν Θεῶν, καὶ ἰησοῦν ἐς ὧρα ἐκ δεξιῶν τῆ Θεῶν viderat Act. 7: 55. Hinc dein concludunt, DEUM, ut Stephano in terris, ita beatis olim, externo quodam symbolo gloriosissimo, se conspicuum fore redditurum. Sed quamvis ultro concedamus, DEUM sub quibusdam symbolis e. g. *columna ignis & nubis, solio excelso, vento turbinis ab aquilone venientis, igne splendente in circuitu* &c. vid. loc. cit. se hominibus, quorum oculorum hebetudo gloriam Ejus intueri nequibat, in hac vita manifestasse; nemo tamen exinde, ad symbolicas DEI in futura vita apparitiones, ubi a facie ad faciem cœlites DEUM sunt visuri, jure argumentari potest. Nondum enim patet, quod idem beatorum in cœlis, ac Stephani in terris, futurus sit visionis modus. Nobis idcirco, qui potius ex claris Scripturæ effatis, quam exuberantis ingenii hypothesibus informari gestimus, videtur consultius, hanc sententiam auctori suo esse relinquendam, quam a nobis adoptandam. Etenim nondum evictum est, an l. c. Act. 7: 55. per δόξαν Θεῶν indigitetur Canzianum symbolum, quod vix crediderim, an vero majestatis divinæ revelatio atq; Jesus Christus, Filius DEI, qui ipse est ἀπίκασμα τῆς δόξης τῆ Θεῶν Ebr. 1: 3. δόξα ὡς μονογενὲς παρὰ πατρός Joh. 1: 14. δόξα κυρίου 2 Cor. 3: 18. Eo etiam minus hæc hypothesis de symbolo, ceu visionis nostræ in futura vita adminiculo, pro genuina est habenda; quo certius constat, nos, per donum glorificationis, maximarum perfectionum, ad quas conferendas etiam hoc symbolum ad mentem Canzii colimat

limat, in futura vita obtenturos esse sortem. Pronunciat enim Scriptura manifeste Luc. 20: 36. quod ἰσχυροί simus futuri, qui ad DEUM cognoscendum symbolis non indigent. Quis itaque non videt, ultra justos terminos sphaeram suam extendere Philosophos, dum ex hypothesibus suis non verentur ipsi DEO modum praescribere, quo se beatis in regno gloriae manifestabit? Nostro certe qualicunque iudicio, Christianum Philosophum decet ultro fateri, adeo imperfectam esse nostram scientiam opticam, ut inde neutiquam concludi queat, eminentiorem quendam visionis modum in corpora nostra a DEO T. O. M. conferri non posse. Ipse Newtonus, diligentissimus ille radiorum luminis experimentator, summusque pariter Mathematicus, modum, quo radii luminis agunt in nervos opticos, definire accurate satis non potuit. Igitur, cum sanior Philosophia Gordium hunc nodum solvere non valeat, nihil omnino heic moramur Eorum placita; sed potius mente pia scrutamur ipsum verbum DEI, quod salutis aeternae viam atque rationem pariter nobis monstrabit.

§. VIII:

Nullum vero DEUS, quae essentiam, ab electis post resurrectionem, non mente solum comprehendit; verum corporis etiam glorificati oculis cerni, queat? ardua est quaestio, quae ab ingenio & acumine glorificato potius, quam humano, heic & nunc, multis obnoxio imbecillitatibus, dirimetur. Itaque, dum in eo jam sumus occupati, ut eandem, pro modulo virium, explicemus, fatemur nos non esse alienos; ab illorum sententia, qui divina freti potentia, nec non benignitate inexplicabili, spem fovent, corpora

pora cœlicolarum ad illum perfectionis gradum elevatum iri, ut oculis glorificatis, divinam Majestatem, in cœlestis gaudii complementum longe desideratissimum, usurpare liceat. Neque recens conficta est, quam venerabunda concipimus mente, ipes. *Augustinum*, quem §. II. diximus, in *Epistolis suis*, pro sola mentali DEI visione, calamum strinxisse, deprehendimus sequioribus temporibus, aliam, rejecta priori, adoptasse sententiam, atque ad illam, quæ mentis æque ac corporis oculis futura est, propendere. Legantur verba ejus in *Civitate DEI* l. 22. cap. 29. Tom. 5. coll. 1392. *Fieri potest, valdeque credibile est, - ut quaquaversum oculos duxerimus, clarissima perspicuitate videamus, non sicut nunc invisibilia DEI, per ea, quæ facta sunt, intellectu conspiciuntur per speculum in enigmate & ex parte, ubi plus in nobis valet fides, qua credimus, quam rerum corporalium species, quam per oculos cernimus corporales. Sed - quacunquē spiritualia illa lumina corporum nostrorum circumferemus, incorporeum DEUM, omnia regentem, etiam per corpora contuebitur. &c.* Megalander quoque *D. Lutherus* huic sententiæ favet, inquit: *Mortui in fide, virtute superna ita in novissimo die illuminabuntur, ut etiam Majestatem ipsam sc. DEI sint visuri (i).* Eodem quoque tendit mens *D. Hunnii*: *Facie ad faciem intuebitur DEUM sicuti est, & cognoscemus eum sicut & cogniti sumus (k).* Visionem vero a facie ad faciem, de subiecto oculato prædicatam, *semper visionem ocularem denotare* asserit *D. Job. Ad. Scherzerus (l).* De eadem scripturaria locutione *D. Qvensted.* semet ita explicat, ut a facie ad faciem videre denotet perspicuum & clarissimū divina essentia aspectū (m).

D

Nec

(i) Vid. Commentar. in Genesin fol. 98. (k) Comm. 1. Job. Ep. cap. 3:2.

(l) Syst. Theol. Loc. 23. §. 5. p. 623. (m) Syst. Theol. part. 1. p. 555.

Nec ab hisce dissentit *D. Job. Gerhardus*, qui, licet apodicticam hujus rei decisionem futuræ reservet experientia, affirmat tamen *nec posse nec debere pertinaciter negari, per potentiam DEI infinitam beatorum oculos ita glorificari, ac per lumen supernaturale ita evehi posse, ut ad ipsam divinae essentiae visionem pertingant* (n). Quid? quod suffragari etiam huic videatur *D. Henr. Müllerus*, cujus §. II. fecimus mentionem, qui paullo post (o) dicit: Wir wollen nicht eben ob dieser Meynung, nim. de visione mentali, quam jam modo attulerat, halßtarrig halten. Es kan wohl seyn, daß unsere Augen im ewigen Leben durch ein übernatürlich Licht dermaßen möchten geschärfet werden, daß sie Gott sehen können. Es kan auch Gott wohl mit seinem Glanz dermaßen in die Augen hinein dringen, daß Er aufs allernächste gesehen werde, ohn allen Wandel der Sinnen. Ob wir nicht wissen, wie daß möglich sey, da liegt nichts daran; Gottes Wunder wollen nicht ermäßen, sondern gegläubet und erwartet werden. Horum jam claudat agmen *D. Sebast. Schmidius*, qui, ut §. II. cit. aliosque magni nominis Theologos taceamus, huic patrocinator sententiæ; mentem suam *in Com. 1. Job. Epist. c. 3. v. 2. pag. 261.* ita exponens: *Tò videre DEUM sicuti est, omnino de beatifica visione DEI accipiendum esse, quam cum nostratibus Theologis plerisque, non tantum de oculis mentis, sed corporis etiam intelligimus.*

§. IX.

Tantum quoque abest, ut Sacrae Scripturae oracula idem respuant adsertum, ut potius, per ἰμφάσις dictorum, ocularem simul visionem confirmare videantur. *Jobus cap. 19: 26, 27.* dicit: ומבשרי אחזה אלוה (de carne mea videbo DEUM) ועיני ראו (Et oculi mei videbunt). *David* etiam se *in justitia faciem DEI visurum*, atq; hinc, cum *expergefactus*

(n) *Loc. Theol. I. 9. de vit. ar. p. 997.* (o) *Himmlische Liebes Kuß loc. S. 2. cit.*

factus fuerit, satiatum iri sperat. Ps. 17: 15. quare vehementer desiderat eo pervenire, ubi faciem DEI videat Ps. 42: 3. Dicit Salvator: ὅτι αὐτοὶ, sc. mundi corde, πὺν Θεὸν ὄψοντα Matth. 5: 8. & Angelus Johanni, ὄψοντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ Apoc. 22: 4. immo ipse quoque Johannes, ὄψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστὶ 1. Epist. 3: 2. quas loquendi formulas proprie adhiberi solere de visu oculari, improprie vero de mentis cognitione, quæ per analogiam tantum visio vocatur, ostendunt Lexicographi. A propria ac genuina significatione recedere equidem non licet, nisi manifesta id urgeat necessitas. Nec oraculum Paulinum 1. Cor. 13: 12. prætermittendum, quippe quod singulare asserto huic conciliare videtur robur. Mentio enim utriusque, tam ocularis quam intellectualis visionis in eodem fieri videtur. Etenim pronunciat de illa, quod τίτι, scil. in futura vita, videbimus πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, cujus formulæ propriam supra exposuimus emphasin; de hac vero, τίτι δὲ ἐπιγνώσομαι, sc. DEUM resque divinas, καθὼς καὶ ἐπεγνώθη. Futura beatorum, de DEO rebusq; divinis cognitio adeo est perfecta, ut nihil omnino ex summa, quæ in homines unquam cadere potest, perfectione penes illos desideretur; βάθος vero πλάτος καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεῶν Rom. 11: 33. quod πνεῦμα τῷ Θεῷ unice valet penetrare 1. Cor. 2: 10, 11. creaturarum nulla rimabitur. Hinc contendere quoque Theologi solent, Θεογνωσία coelitem intuitivam quidem, minime vero absolute & totaliter comprehensivam futuram. Significanter itaque D. Ægid. Hunnius in expl. 1. Cor. 13: 12. ait: Sicut DEUS nos cognoscit perfectissime, ita vicissim nos DEUM cognoscemus perfectissime; ille quidem perfectione divina & infinita, nos vero non infinita, sed finita, atque nihilominus in suo genere completa, quanta quidem in creatu-

ram rationalem cadere potest. Præterea, nec Scripturæ Sacræ erat, omnia futuræ vitæ bona, nec modum iis fruendi, nobis revelare; nec capaces sumus intelligendæ eorum sublimitatis, quæ ab humanæ rationis sphaera sunt remotissima. Joh. 3: 12. Hinc sufficit, quod nobis viam, qua ad eorum fruitionem pertingere liceat, detexerit. Adeoque, etiamsi illius visionis, quam credere fas est, modus expresse non sit scripturæ ἕγγραφος, ἀντίγραφος tamen non est. Nec visioni oculari negandæ sufficit ἰσχυρότης beatorum. Sunt enim Angeli essentiæ spirituales, quare sola per intellectum visio, quæ illis est propria, perfecta esse potest. Homines vero anima & corpore constant; utramque igitur tam intellectualem quam ocularem iis competere posse non diffitemur. Imperfecta enim erit ipsorum visio, quamdiu alterutra harum abfuerit. Neque difficile erit ex Pandectis sacris probare inter Angelorum & hominum visionem aliquid intercedere discriminis. De illis enim pronunciant, quod *semper videant faciem Patris* Matth. 18: 10; de his autem, quod videant *a facie ad faciem* 1. Cor. 13: 12. Hinc itaque perfectio humanæ visionis patescere potest; siquidem futuri sunt & ἰσχυροί Luc. 20: 36. & σύμμορφος Christi glorificato corpore, quippe qui essentiam DEI, Ejusque perfectiones per unionis personalis gratiam, perfectissime ac intime novit & videt Phil. 3: 12. Col. 2: 3. Quod vero finitum capax non sit infiniti, nostram non destruere videtur sententiam. Nam intellectus humanus licet finitus, aliquam tamen, in hac etiam vita, beneficio luminis naturæ & gratiæ, infiniti DEI sibi formare valet ideam, quod feliciori tum gaudebit successu, cum lumen gloriæ
cogni-

cognitionem nobis pariet majorem. Igitur, si intellectus finitus, lumine gloriæ præmunitus, tanta in futuro seculo ornatur cognitione, ut DEUM quoque possit cognoscere καθώς καὶ ab eo cognitus est 1. Cor. 13: 12. quidni oculi etiam, eodem lumine collustrati, DEUM καθώς ἴσιν videant 1. Joh. 3: 2? Nec cuilibet patet, quamobrem major intellectui humano tribuenda sit facultas ad intuitive DEUM cognoscendum, quam oculis glorificatis ad videndum. Quemadmodum enim corpora nostra in pulvere metamorphosin quandam sunt subitura, aliasque qualitates in resurrectione & glorificatione induitura; ita puriori & acutiori visu, ut spiritus etiam cernere possint, ornatum iri, a vero abhorreere non potest. Nemo tamen sibi persvadeat, oculis corporalibus tam sublimem tribui visionem, ut DEUM, qualis est, conspiciere liceat. Nos enim non fugit, visum naturalem infinito ac immenso ejusmodi objecto perspicendo minime esse parem. Verum lumini gloriæ, quo beatorum corpora in glorificatione exornabuntur, totum vindicabitur negotium. Hoc enim beatis ejusmodi addet potentias, quæ præsentibus infinitis antecellunt parasangis. Consummabitur tum in glorificatis præsagium Davidis, qui Ps. 36: 10. ait: כְּנֹרַךְ נִרְאָה אֹרֹךְ (in lumine tuo videbimus lumen) ubi per lumen posterius ipse DEUS, tamquam ens omnium perfectissimum, per prius autem cognitio intuitiva, intelligitur (p) confr. Apoc 21: 23. seq. Argumenta, quæ huic visioni DEI objici solent, affectionibus plerumque rerum præsentium sunt accommodata, a quibus futuræ plane sunt diversæ. Hæ enim rationi non sunt pervestigabiles; quia

oculus

(p) *Via, Commentarios & J. Carporii Ib. Rev. Dog. Tom. 1, §. 1442. Seb. 2.*

oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis cuiusdam adscendit, quæ præparavit DEUS iis, qui se diligunt 1. Cor. 2: 9. Unde satis constare videtur, aliam plane ibi, quam heic, visionis fore naturam, aliaque objecta. Neque id prætermittendum esse videtur, quod, cum duæ sint partes hominis essentielles, in resurrectione reduniendæ, & virtus, ad quam homo obligatur, non ab una duntaxat exercenda, sed toto composito, anima nimirum & corpore, remuneratio ad utramque pertinere debeat. Hanc vero virtutum, quæ in futuro seculo contingit, retributionem exponit Scriptura per *videre DEUM*, quod beatitudinis centrum & apicem absolvere superius jam inuimus. Ergo, beatifica DEI visio ad corpus æque ac animam referri debet. Remunerationem utriusque non ratio solum quodammodo, sed & revelatio clare dicitur Jer. 17: 10. 2. Cor. 5: 10, Col. 3: 24, 25. Consultius itaque judicamus, scripturæ oraculis simpliciter adquiescere, quam tam sublimem futuræ beatitudinis indolem vacillantis rationis decempeda emetiri velle. Cumque hoc assertum, electos tam mentis quam corporis glorificati oculis DEUM, qualis est, olim visuros, quam maxime religioni Christianæ videtur esse conforme; sententia igitur hæc homine Christiano tanto dignior est censenda, quanto est æquius, corporibus glorificatorum aliquid Pandectis Sacris conveniens tribuere, quam de perfectione, ex mera gratia divina, olim in beatos conferenda, etsi eam humana ratio pervestigare nequeat, quidquam derogare.

§. X.

Coronidem opellæ jam imposituri, bona ineffabilia ex visione DEI in nos aliquando redundatura, pro virium modulo, per summa tantum capita eundo, perstringamus. Bonorum ex beatifica visione resultantium DEUS ipsissima est origo,
con-

continuatio & finis, in quo omnia beatorum desideria adimple-
 buntur. Erit enim *ILLE* beatis *τὸ πνεῦμα ἐν πνεύματι* I. Cor. 15: 28.
erit ille vita eorum Joh. 3: 36. non amplius rerum indigens, sed
 bonis & deliciis jam *abundans* Joh. 10: 10. *Ipsa vita vena* Pf.
 36: 10. *Lux & salus* Pf. 27: 1. Ef. 12: 2. *premium* Sap. 5: 16. *ju-*
stitia, pax & gaudium Jer. 23: 6. Rom. 14: 17. *possessio & fors* Pf.
 16: 5. *satietas latitiarum & jucunditates* Ib. v. 11. *sol, gloria &*
nullius boni defectus Pf. 84: 12. Omnia, quæ ad summam requi-
 runtur beatitudinem, tam quoad media, quam adminicula &
 sublimitatem, unice in DEO sunt habituri. *Aspectus DEI*, in quo
D. Augustinus vitam eternam collocat, plus beatis conciliat bo-
 norum, quam mortalium quidam, aut iisdem comprehendendis,
 aut, ne ipse quidem Paulus ex Paradiso redux, explicandis
 est par 2. Cor. 12: 4. Etenim reddet DEI visio beatos a pecca-
 to, quod cum corpore in morte destruetur, immunes Jer. 50:
 20. Rom. 6: 7. sq. *liberos a morte, luctibus, morbis, doloribus* simili-
 busque fragilitatis & mortis indiciiis Apoc. 21: 4. a malo ge-
 nio, omnis infelicitatis auctore Ef. 35: 9. Eph. 6: 12. sq. & ab
 illius ac mundi odio & vexatione, atque generatim *ab omni ma-*
lo 2. Tim. 4: 17, 18. Immediate tum a DEO bonis afficiuntur
 beati. Ipse enim DEUS, qui salutis eorum est arx & palladi-
 um, quive iis intime & gratiosissime est presens, gloria sua eos
 collustrabit, ex qua *solis instar splendentes* evadunt Matth. 13: 43.
 Apoc. 21: 23. sq. Singularem etiam DEI & CHRISTI *εὐαγγελίου* fru-
 untur communiōe Joh. 17: 24. quæ imaginem divinam in per-
 fecta sapientia, justitia & sanctitate consistentem, pleniori, quam
 amissa erat, gradu in beatis restaurabit Eph. 2: 6, 7. & 4: 13.
 Intensissimo quoque in DEUM, beatitudinis suæ centrum ob-
 jectivum, flagrant amore, Ejusque se intime accommodant be-
 neplacito, nec non reverentiam suam DEO & AGNO promissi-
 me testatam faciunt, dum *coronas suas*, quibus se gratis esse or-
 natos humillimi agnoscunt, *deponunt ante thronum EJUS*, qui *vi-*
vit a seculis seculorum, æternisque EUM celebrant encomiis, quæ
 exprimunt per *gloriam, honorem & gratiarum actionem* ob summam E-
 jus majestatem, infinitas perfectiones, nec non maximam, quam ex
 gratia

gratia in beatos contulit, bonorum copiam & affluentiam Apoc. 4: 9, 10. & 7: 10. sq. Flagrantissimo quoque amore singuli electi & Angeli se invicem sunt profecuturi, ex quo etiam, unanimi quasi ardore, ceu sacerdotes spirituales, sine intermissione, spiritualia & æterna laudum & gratiarum actionum sacrificia DEO & AGNO sunt oblaturi. 1 Cor. 13: 13. Ebr. 12: 22, 23. Apoc. 7: 15. Verbo: hæc omnia & innumera alia hujuscemodi beatitatis, non sparsim sed copiosissime, contingent bona. Patefcit itaque ex hisce, quod infinite beatifica hæc futura sit visio, tam quoad cœlestium contemplationem, quam plenariam eorum fruitionem. Omnem itaque L. B. moveamus lapidem, ut hæc non nude tantum sciamus, sed reapse & felicissime horum etiam aliquando evadamus participes. Fruitionem cœlestium bonorum nobis pariet non nuda scientia, sed integra, per fidem virtutumque Christianarum studium, DEO placens vita, atque imprimis exercitium *pacis & sanctimonia, sine qua nemo videbit DEUM.* Ebr. 12: 14 Sciamus quoque, nil impræsentiarum nobis esse arctius injunctum, quam ut, missis caducis hisce, cogitationes, curas & desideria nostra sursum ad cœlos dirigamus, summo studio & animi ardore enitentes, ut in Salvatoris, Ejusque beneficiorum, generi humano partorum, cognitione, virtutumque, in Christianismi studio, crebro exercitio indies proficiamus, atque ita *scopum versus contententes ad brabeum supernæ vocationis DEI in Christo JESU*, vitam scilicet æternam, & cum illa visionem DEI beatificam, bonorumque ineffabilium sortem & copiam obtineamus 1. Cor. 9: 24, 25. Phil. 3: 10. sq. Proinde necessum est, ut in vita nostra *συνμυκτηται* simus Apostoli Ib. v. 17. *non ea specularantes, quæ jam cernuntur*, sed bona *τὰ μὴ βλεπόμενα*, 2. Cor. 4: 18. quæ aliquando nobis quoad animam, postea vero quoad animam & corpus simul ex divina contingent gratia. Quamdiu vero mortali corpore induti, extra patriam cœlestem peregrinamur, atq; visionis DEI beatificæ solam persentiscimus spem, bona hæc anxii exoptemus, cum Hieropsalte ex intimo corde ingemiscientes Psalm. 42: 3.

צמחה נפשי לאלהים לאל חי
 עתי אכזב וארצה פני אלהים
